

Αρείου Πάγου 600/1996, Τμ. Β'

Πηγή: ΕΕργΔ, τομ. 56, σελ. 944, 1997

Περίληψη: Αποζημίωση από Εργατικό Ατύχημα – Ηθική βλάβη Επί εργατικού ατυχήματος από το οποίο επήλθε ο θάνατος του παθόντος, οι συγγενείς του δικαιούνται να αξιώσουν αποζημίωση, είτε κατά τις διατάξεις του ν. 551/1915, είτε κατά τις διατάξεις του κοινού Αστικού Δικαίου, εφ' όσον όμως στη δεύτερη περίπτωση το ατύχημα επήλθε, εκτός άλλων, σε εργασία όπου δεν τηρήθηκαν οι διατάξεις ισχυόντων νόμων, διαταγμάτων ή κανονισμών περί των όρων ασφαλείας και ένεκα μη τηρήσεως αυτών. Τέτοιες διατάξεις είναι εκείνες οι οποίες ειδικώς προβλέπουν τους όρους ασφαλείας των εργαζομένων, ήτοι προσδιορίζουν τους όρους που πρέπει να τηρηθούν, μνημονεύοντας ειδικά μέτρα, μέσα και τρόπους προς επίτευξη της ασφαλείας των εργαζομένων. Σε κάθε περίπτωση οι συγγενείς του παθόντος διατηρούν και την αξίωση κατά του εργοδότη για χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης, εφ' όσον όμως το ατύχημα οφείλεται σε πταίσμα αυτού ή προστηθέντος υπό τούτου προσώπου.

Κυριότερες διατάξεις: Ν. 551/1915 άρθρα 6 και 16. Α.Κ. άρθρα 297, 298, 914, 922 και 928.

Απόφαση Δικαστηρίου

Πρόεδρος: ΝΙΚ. ΚΑΒΑΛΛΙΕΡΟΣ

Εισηγητής: ΕΥΑΓΓ. ΚΡΟΥΣΤΑΛΑΚΗΣ

Δικηγόροι: Παν. Γραμματικάκης, Δημ. Παπαθεοφάνους

Επί εργατικού ατυχήματος από το οποίο επήλθε ο θάνατος του παθόντος, οι συγγενείς του (άρθρο 6 ν. 551/1915) δικαιούνται να αξιώσουν αποζημίωση είτε κατά τις διατάξεις των άρθρων 3 επ. του ν. 551/1915 είτε σύμφωνα με τις διατάξεις του κοινού αστικού δικαίου (άρθρα 297, 298, 914, 922, 928 ΑΚ) εφόσον όμως στη δεύτερη περίπτωση - το ατύχημα επήλθε, εκτός άλλων, σε εργασία όπου δεν τηρήθηκαν οι διατάξεις ισχυόντων νόμων, διαταγμάτων ή κανονισμών περί των όρων ασφαλείας των εργαζομένων, ήτοι προσδιορίζουν τους όρους που πρέπει να τηρηθούν, μνημονεύοντας

συγκεκριμένα μέτρα, μέσα και τρόπους προς επίτευξη της ασφαλείας των εργαζομένων (Ολ. Α.Π. 26/1995). Σε κάθε δε περίπτωση, οι συγγενείς του παθόντος διατηρούν και την αξίωση κατά του εργοδότη για χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης εφόσον το ατύχημα οφείλεται σε πταίσμα αυτού ή προστηθέντος υπό τούτου προσώπου (Ολ. ΑΠ 1117/86). Το Εφετείο δέχτηκε ότι στο δικόγραφο της αγωγής, η εκτίμηση του περιεχομένου του οποίου ελέγχεται από τον Άρειο Πάγο, κατά τη διάταξη του άρθρου 561 παρ. 2 ΚΠολΔ, οι αναιρεσεΐουσες, επικαλούμενες εργατικό ατύχημα από το οποίο επήλθε ο θάνατος του συζύγου και πατέρα τους, αξίωσαν κυρίως αποζημίωση κατά το κοινό αστικό δίκαιο και επικουρικώς αποζημίωση βάσει του ν. 551/1915, σε αμφότερες δε τις περιπτώσεις και χρηματική ικανοποίηση λόγω ψυχικής οδύνης. Προς θεμελίωση του κυρίου αγωγικού αιτήματος για αποζημίωση κατά το κοινό αστικό δίκαιο, επικαλέστηκαν τη μη τήρηση διατάξεων ισχυόντων νόμων και διαταγμάτων περί των όρων ασφαλείας ένεκα της οποίας συνέβη το εργατικό ατύχημα και ο θάνατος του παθόντος συγγενούς τους εργαζομένου ως μαγείρου στο πλοίο "Princess M" (πλοιοκτησίας της πρώτης αναιρεσίβλητης, αντιπρόσωπος και πράκτορας της οποίας είναι η δεύτερη, εκπρόσωπος αυτής, ο τρίτος και πλοίαρχος ο τέταρτος) και ισχυρίστηκαν ότι οι αναιρεσίβλητοι, κατά παράβαση των ισχυόντων νόμων και διαταγμάτων περί της ασφαλείας των υπηρετούντων στα πλοία και ένεκα της μη τηρήσεως αυτών, κατέστησαν υπαίτιοι του θανάτου του παθόντος συγγενούς τους, ενώ αυτός θα αποτρεπόταν αν τον υπέβαλαν πριν από τη ναυτολόγηση σε εξετάσεις για την υγεία του και την ικανότητά του προς ναυτική εργασία και του ζητούσαν ναυτικό φυλλάδιο. Από τις διατάξεις που ειδικότερα επικαλέστηκαν οι αναιρεσεΐουσες, όπως προκύπτει από το δικόγραφο της αγωγής, η του άρθρου 13 του ν. 3170/1955 αναφέρεται στα συνεργεία υπαλλήλων του ΝΑΤ, η του άρθρου 57 παρ. 1 ΚΔΝΔ στην υγεία και τη σωματική ικανότητα προς ναυτική εργασία, η του άρθρου 61 του ΚΔΝΔ στην ανικανότητα ασκήσεως ναυτικού επαγγέλματος και την υγειονομική εξέταση των υπό ναυτολόγηση, η του άρθρου 62 παρ. 1 του ΚΔΝΔ στον εφοδιασμό με ναυτικό φυλλάδιο των ναυτολογουμένων, η του άρθρου 1 παρ.1 ΙΙΙ του ν.δ. 2689/1953 στα αποδεικτικά ναυτικής ικανότητος, η του άρθρου 3 παρ. 1 στ' του ίδιου ν. δ/τος στη σωματική και πνευματική ικανότητα των ναυτολογουμένων, η του άρθρου 39 του ΚΙΝΔ στο ότι ο

πλοίαρχος καταρτίζει το πλήρωμα, η του άρθρο 40 του ΚΙΝΔ στην ευθύνη του πλοίαρχου για κάθε ππαισμά, η του άρθρου 54 α' του ΚΙΝΔ στο ότι η σύμβαση ναυτολογήσεως περιλαμβάνει και τον αριθμό απογραφής του ναυτολογουμένου, η του άρθρου 84 του ΚΙΝΔ στην ευθύνη του πλοιοκτήτη για τις πράξεις του πλοίαρχου, ενώ η του άρθρου 104 του ΚΙΝΔ αναφέρεται στην εκκαθάριση επί παραχωρήσεως του πλοίου και του ναύλου. Τέλος, τα επικαλούμενα στο αναιρετήριο άρθρα 576 και 578 του ΚΔΝΔ είναι ανύπαρκτα. Στις προτάσεις των αναιρεσειουσών δίδεται η εξήγηση ότι πρόκειται περί λάθους της γραφομηχανής και ότι επίκληση αφορά τα άρθρα 57 β' και 54 α' του ΚΙΝΔ και 57, 8 του ΚΔΝΔ. Όμως το άρθρο 54 ΚΙΝΔ αναφέρεται στο περιεχόμενο της συμβάσεως ναυτολογήσεως, το δε άρθρο 57 β' παρέχει στον πλοίαρχο τη δυνατότητα να αναθέτει προσωρινώς στο ναυτικό διάφορο ή επιπλέον εργασία σε εξαιρετικές περιπτώσεις διαρκούντος του πλου. Το άρθρο 57 του ΚΔΝΔ δεν έχει διάταξη με αριθμό 8, αν δε αναφέρεται (και πάλι από γραφική παραδρομή) το στοιχείο β' του εν λόγω άρθρου, αυτό λέγει ότι για να απογραφεί κάποιος ως ναυτικός πρέπει να είναι υγιής και σωματικώς ικανός προς ναυτική εργασία. Οι παρ. 1 και 2 του άρθρου 5 του ΚΔΝΔ είναι άσχετες (αναφέρονται στους όρους αναγνώρισεως πλοίων ως ελληνικών). Η επικαλούμενη διάταξη του άρθρου 64 των περί εμπορικής ναυτιλίας κωδικοποιημένων νόμων της Κύπρου, της οποίας τη σημασία έφερε το ανωτέρω πλοίο, αναφέρεται επίσης στην υποχρεωτική υγειονομική εξέταση κάθε ναυτολογουμένου, ενώ στο ίδιο θέμα αναφέρεται και το π.δ. 59/1975. Καμία δε από αυτές τις διατάξεις δεν καθιερώνει ειδικούς και συγκεκριμένους όρους ασφαλείας των εργαζομένων, στη μη τήρηση των οποίων να θεμελιώνεται αξίωση αποζημιώσεως κατά το κοινό αστικό δίκαιο. Με αυτά τα δεδομένα το Εφετείο, που έκρινε μη νόμιμο το κύριο αίτημα της αγωγής αποζημιώσεως εκ του κοινού αστικού δικαίου, δεν παραβίασε τον κανόνα ουσιαστικού δικαίου του άρθρου 16 του ν. 551/1915 (όπως έχει κωδικοποιηθεί με το β.δ. της 24.7/25.8.1920), ούτε τους όμοιους κανόνες των προαναφερομένων διατάξεων και είναι αβάσιμος ο υποστηρίζων το αντίθετο πρώτος λόγος αναιρέσεως κατ' αμφοτέρα τα μέρη του (από το άρθρο 559 αριθμ. 1 ΚΠολΔ).

Κατά τη σαφή έννοια του άρθρου 1 του ν. 551/1915 (περί ευθύνης προς αποζημίωσιν των εξ ατυχημάτων εν τη εργασία παθόντων εργατών ή

υπαλλήλων) το οποίο ισχύει και επί ναυτικών, σύμφωνα με το άρθρο 66 ΚΙΝΔ ως ατύχημα από βίαιο συμβάν - που επήλθε κατά την εκτέλεση της εργασίας ή εξ αφορμής αυτής - σε εργάτη ή υπάλληλο των εργασιών ή επιχειρήσεων των αναφερομένων στο άρθρο 2 του αυτού νόμου θεωρείται κάθε βλάβη η οποία είναι αποτέλεσμα βιαιότητας και αιφνιδίας επενεργείας εξωτερικού αιτίου που δεν θα ελάμβανε ύπαρξη χωρίς την εργασία και την εκτέλεση της υπό τις δεδομένες περιστάσεις εκτελέσεως αυτής (Ολ. Α.Π. 1287/1986). Η μετά την εκδήλωση νόσου του εργαζομένου εξακολούθηση απασχολήσεώς του υπό κανονικές συνθήκες εργασίας, με αποτέλεσμα την επιδείνωσή της, μετατρέπουν τις συνθήκες παροχής της εργασίας σε εξαιρετικά και ασυνήθιστα δυσμενείς και τους προσδίδουν το χαρακτήρα βιαιού συμβάντος, αφού ο εργοδότης - που οφείλει να ρυθμίζει τα της εργασίας κατά τρόπο ώστε να προστατεύεται η ζωή και η υγεία του εργαζομένου - δεν μπορεί να αξιώσει τη συνέχιση της απασχολήσεως του τελευταίου σύμφωνα με τα άρθρα 288 και 662 Α.Κ. (Ολ. Α.Π. 937/1975, 782/1995 του Τμήματος τούτου). Στην προκειμένη υπόθεση το Εφετείο δέχτηκε ότι ο παθών ναυτολογήθηκε στις 21.6.1988 και εργάστηκε στο ανωτέρω αναφερόμενο πλοίο, ως μάγειρος Γ' τάξεως, μέχρι τις 17.8.1988 οπότε βρέθηκε νεκρός στην καμπίνα του περί ώρα 5 πρωινή, ότι ο θάνατός του οφείλετο σε έμφραγμα του μυοκαρδίου, ότι ήταν ηλικίας 53 ετών και ότι είχε συνταξιοδοτηθεί το έτος 1987 διότι έπασχε από στεφανιαία νόσο από του 1986 και είχε κριθεί έκτοτε ανίκανος προς άσκηση του ναυτικού επαγγέλματος. Το Εφετείο δέχτηκε επίσης ότι οι αναιρεσίβλητοι δεν τελούσαν εν γνώσει της παθήσεώς του διότι απέκρυπτε την κατάσταση της υγείας του, ότι το πλοίο είχε επάρκεια προσωπικού, ώστε δεν υπήρχε ανάγκη να απασχολείται ο παθών ούτε υπερωριακώς ούτε με άλλα καθήκοντα, ενώ δεν είχε διατυπώσει παράπονο για τις συνθήκες της εργασίας που παρείχετο εκ μέρους του υπό συνθήκες ομαλές και συνήθεις στη ναυτική πρακτική. Επιπλέον το πλοίο ευρίσκετο σε καλή κατάσταση και διέθετε όλα τα απαραίτητα σύγχρονα μέσα για την άνετη, ασφαλή και υγιεινή διαβίωση και εργασία των ναυτικών. Τέλος, το Εφετείο δέχτηκε ότι ο θάνατος του παθόντος οφείλετο αποκλειστικά σε ενδογενή αίτια άσχετα προς την εργασία του και μη δυνάμενα να αποδοθούν σε έκτακτες, ασυνήθεις ή ανώμαλες συνθήκες που θα ήταν δυνατό να προκαλέσουν καταπόνηση του οργανισμού του. Με αυτές τις παραδοχές επικύρωσε την πρωτόδικη

απόφαση (121/1992 του Μονομελούς Πρωτοδικείου Πειραιώς) που είχε απορρίψει την αγωγή και κατά το επικουρικό της αίτημα. Τοιουτοτρόπως όμως το δευτεροβάθμιο δικαστήριο δεν διέλαβε επαρκείς αιτιολογίες επί των ως άνω ζητημάτων που ασκούν ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης, σε σχέση με την παραδοχή του επικουρικού αιτήματος της αγωγής (αποζημιώσεως ν. 551/1915 και χρηματικής ικανοποίησης λόγω ψυχικής οδύνης). Ειδικότερα, ενώ δέχθηκε ότι ο παθών ναυτικός είχε συνταξιοδοτηθεί το έτος 1987 από το ΝΑΤ, διότι από του έτους 1986 έπασχε από στεφανιαία νόσο και έκτοτε είχε κριθεί ανίκανος προς άσκηση του επαγγέλματος του ναυτικού, στη συνέχεια δέχθηκε επίσης ότι δεν απεδείχθη ότι οι αναιρεσίβλητοι τελούσαν εν γνώσει της παθήσεώς του διότι αυτός απέκρυπτε την κατάσταση της υγείας του. Δε διαλαμβάνει όμως σκέψη αν οι αναιρεσίβλητοι ζήτησαν - όπως είχαν υποχρέωση - το ναυτικό του φυλλάδιο, αν αυτός διέθετε τέτοιο φυλλάδιο και αν από αυτό προέκυπτε η κατάσταση της υγείας του, η ανικανότητά του προς εργασία και η συνταξιοδότησή του. Έτσι καθίσταται ανέφικτος ο αναιρετικός έλεγχος ως προς την ορθή ή μη εφαρμογή των κανόνων ουσιαστικού δικαίου των άρθρων 1 ν. 551/1915, 288, 662, 932 Α.Κ. Συνεπώς, πρέπει να αναιρεθεί η προσβαλλόμενη απόφαση κατά παραδοχή του βασίμου τρίτου λόγου αναιρέσεως με τον οποίο προβάλλεται πλημμέλεια από το άρθρο 559 αριθμ. 19 ΚΠολΔ. Παρέλκει δε η έρευνα του δευτέρου λόγου από το άρθρο 559 αριθμ. 19 ΚΠολΔ. Μετά ταύτα η υπόθεση πρέπει να παραπεμφθεί προς περαιτέρω εκδίκαση στο ίδιο δικαστήριο της ουσίας, αφού είναι δυνατή η σύνθεσή του από άλλους δικαστές (άρθρο 580 παρ. 3 ΚΠολΔ όπως αντικατ. με το άρθρο 31 παρ. 1 ν. 2172/1993) και η δικαστική δαπάνη πρέπει να συμψηφισθεί εν μέρει, σύμφωνα με τα άρθρα 178 παρ.1 και 183 ΚΠολΔ). (Αναιρεί την 531/1994 απόφαση του Εφετείου Πειραιώς και παραπέμπει την υπόθεση προς περαιτέρω εκδίκαση στο ίδιο δικαστήριο, συντιθέμενο από άλλους δικαστές).